

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Μέθοδοι Έρευνας

Ενότητα 2.1: : Η Διατύπωση του Κεντρικού Ερωτήματος-Προβλήματος

Βύρων Κοτζαμάνης

Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας & Περιφερειακής Ανάπτυξης

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Η Διατύπωση του Κεντρικού Ερωτήματος- Προβλήματος (1)

Το κεντρικό ερώτημα/πρόβλημα της έρευνας είναι συνάρτηση πολλαπλών κινήτρων του ερευνητή: των ερεθισμάτων του περιβάλλοντος μέσα στο οποίο κινείται και εργάζεται, της προσωπικότητάς του, των εμπειριών του, των "πιστεύω" του.

Η περιέργεια, η "έμπνευση", η "χρησιμότητα", η συγκυρία, οι προσωπικές κλίσεις και τα ενδιαφέροντα, η "έμφυτη" επιθυμία να αναδειχθούν οι νόμοι-κανόνες από μια πληθώρα- στοιχείων (χάος) παίζουν καθοριστικό ρόλο.

Η Διατύπωση του Κεντρικού Ερωτήματος- Προβλήματος (2)

Η πρώτη δυσκολία έγκειται στη διατύπωση του κεντρικού υπό διερεύνηση προβλήματος/ερωτήματος (δηλαδή του σκοπού/στόχου της έρευνας). Η διατύπωση αυτή θέτει σημαντικές δυσκολίες στον νέο ερευνητή.

Ο αρχικός του στόχος προκαθορίζει σε μεγάλο βαθμό και τη μετέπειτα εργασία του. Οφείλει να διατυπώσει την πρότασή του με τη μορφή μιας κεντρικής βασικής ερώτησης, όσο το δυνατόν πιο ξεκάθαρης.

Ας υπενθυμίσουμε ότι δοκιμασμένοι ερευνητές δεν διστάζουν να διατυπώσουν τις ερευνητικές τους προτάσεις με τη μορφή απλών ερωτημάτων, παρ' όλο που τα ερωτήματα αυτά εδράζονται σ' ένα στέρεο, πλατύ θεωρητικό υπόβαθρο.

Υπάρχουν όμως κάποια βασικά κριτήρια για την ορθή διατύπωση τέτοιων ερωτημάτων/προβλημάτων; Και αν ναι, ποια είναι αυτά; 5

Η Διατύπωση του Κεντρικού Ερωτήματος- Προβλήματος (3)

Ένα πρόβλημα/ερώτημα υπό διερεύνηση, για να είναι δυνατόν να ερευνηθεί στη συνέχεια, οφείλει να είναι α) **σαφές**, β) **δυνάμενο να διερευνηθεί (εφικτό)** και γ) **προσήκον (πρέπον)**.

Η Διατύπωση του Κεντρικού Ερωτήματος- Προβλήματος (4)

α) **Σαφές** Η σαφήνεια παίζει καθοριστικό ρόλο. Είναι το ακριβώς αντίθετο του χαοτικού, του διφορούμενου, του ασαφούς. Μας επιτρέπει να γνωρίζουμε τι θέλουμε, που πάμε, ώστε να καταλάβουν και οι τρίτοι τι ψάχνουμε. Ερωτήματα του τύπου: "ποιες οι επιπτώσεις των αλλαγών στη χωροθέτηση λειτουργιών στον αστικό χώρο στη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας στη ζωή των κατοίκων;" "ποιες οι επιπτώσεις των σύγχρονων δημογραφικών εξελίξεων στην Ευρώπη;" κλπ. είναι ασαφείς και "κακές« ερωτήσεις/προβλήματα για διερεύνηση.

Ένα καλό κριτήριο για να βεβαιωθούμε αν το κεντρικό πρόβλημα που διατυπώσαμε είναι σαφές συνίσταται στο να το θέσουμε υπόψη μιας ομάδας συναδέλφων μας, ζητώντας τους να μας εξηγήσουν πώς το κατανοούν, χωρίς να τους δώσουμε πρόσθετες διευκρινήσεις και χωρίς να τους εξηγήσουμε πώς το "εννοούμε" εμείς. Αν οι απαντήσεις τους συγκλίνουν και ταυτίζονται κατά το μάλλον ή ήττον με τους στόχους μας και τις προθέσεις μας, αυτό αποτελεί ένα καλό κριτήριο για τη σαφήνιά του.

Η Διατύπωση του Κεντρικού Ερωτήματος- Προβλήματος (5)

β) **Εφικτό** Το ερώτημά μας, η έρευνά μας, οφείλει να είναι υλοποιήσιμη. Υλοποιήσιμη όχι μόνο με κριτήριο τις ικανότητες του ερευνητή (κεκτημένες γνώσεις, θεωρητικό υπόβαθρο κλπ) αλλά λαμβάνοντας υπόψη και το χρόνο που διαθέτει, το χρήμα που απαιτείται, την υποδομή και τα μέσα που υπάρχουν.

Ερωτήματα του τύπου: "οι διευθυντές των μεγάλων κοινοτικών επιχειρήσεων έχουν την ίδια αντιμετώπιση απέναντι στις συμφωνίες GATT;", "οι κοινοτικοί εταίροι στην ΕΟΚ έχουν κοινές θέσεις απέναντι στην οικογενειακή πολιτική;", "σε τι συνίστανται οι διαφωνίες των πλέον αναπτυγμένων κρατών του κόσμου στο θέμα του περιβάλλοντος;" κλπ., πιθανόν να είναι ενδιαφέροντα και εφικτά όταν διαθέτουμε δύο ή τρία χρόνια, ομάδα ικανών και πολύγλωσσων ερευνητών, προϋπολογισμό πολλών εκατομμυρίων, αλλά είναι ανέφικτες για ένα νέο ερευνητή που δεν διαθέτει όλα τα προαπαιτούμενα.

Η Διατύπωση του Κεντρικού Ερωτήματος- Προβλήματος (6)

γ) "**προσήκον**" (αρμόζον, πρέπον) Ερωτήματα του τύπου "το φορολογικό σύστημα στην Ελλάδα είναι κοινωνικά δίκαιο;", "οι νέοι στη χώρα μας πλήττονται περισσότερο από τους ηλικιωμένους από την ανεργία;", "ποια η σκοπιμότητα της οργανωμένης ζωής σε μια κοινωνία;" "πρέπει ή όχι να ληφθούν μέτρα για την υπογεννητικότητα;", "υπάρχει ή όχι αναγκαιότητα για την διεύρυνση των ατομικών ελευθεριών;" "εκμεταλλεύονται οι κάτοχοι κεφαλαίου τους εργαζομένους;", "ποιες οι αναμενόμενες αλλαγές στη τριτοβάθμια εκπαίδευση μετά το 2000;" κλπ., παρ' όλη την ετερογένειά τους, έχουν ένα κοινό σημείο: δεν είναι *προσήκοντα*. Τι σημαίνει όμως αυτό;

Η Διατύπωση του Κεντρικού Ερωτήματος- Προβλήματος (7)

Μια σειρά από τα διατυπωθέντα ερωτήματα δεν έχουν επιστημονική απάντηση, δεν στοχεύουν στη "κατανόηση" αλλά "κρίνουν".

Οι όποιες απαντήσεις δοθούν θα είναι επηρεασμένες από τα πολιτικά, ιδεολογικά, φιλοσοφικά "πιστεύω" του ερευνητή. Έχουμε όμως και άλλοτε τονίσει ότι, αν οι αξιολογικές κρίσεις και τα διάφορα "πιστεύω" αποτελούν υπόβαθρο των κοινωνικών επιστημών (στο βαθμό που υπεισέρχονται στη διατύπωση ερωτημάτων έρευνας), εντούτοις "αποτελούνται από ένα μίγμα υποκειμενικών και αντικειμενικών στοιχείων που αποκλείουν τη γνωστική προσπάθεια "του κόσμου" (Π. Γέμπτος, 1987).

Επομένως, τέτοιου τύπου ερωτήματα που έχουν "ηθική" και "φιλοσοφική" πρόθεση και δεν στοχεύουν στη "κατανόηση" και "ερμηνεία" των φαινομένων είναι ερωτήματα προς αποφυγήν. Όπως επίσης, προς αποφυγήν είναι και ερωτήματα/προβλήματα υπό "έρευνα" που έχουν ως στόχο την απλή περιγραφή και καταγραφή δεδομένων και φαινομένων μόνον, και δεν προχωρούν στην ανάλυση και κατανόηση τους, με την ανάδειξη των αιτιακών σχέσεων που τα συνδέουν.

Η Διατύπωση του Κεντρικού Ερωτήματος- Προβλήματος (8)

Είναι προφανές από τα προηγούμενα, ότι μια "ορθή" ερώτηση προϋποθέτει ταυτόχρονα τη συνύπαρξη των χαρακτηριστικών α,β,γ..... Αυτό θα βοηθήσει σημαντικά το νέο ερευνητή στις επόμενες φάσεις και στάδια της ερευνητικής διαδικασίας, θα τον προφυλάξει από απογοητεύσεις, σπατάλη χρόνου και χρημάτων και θα του επιτρέψει να αποδεσμευθεί από προκαταλήψεις, "πιστεύω" και αυταπάτες "διαφάνειας" στη προσέγγιση του αντικειμένου του.

Ταυτόχρονα θα τον βοηθήσει στη διατύπωση *υποθέσεων εργασίας*, υποθέσεων που τίθενται για την αναζήτηση απαντήσεων στα κεντρικά ερωτήματα που έχει ήδη θέσει.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Τέλος Ενότητας

